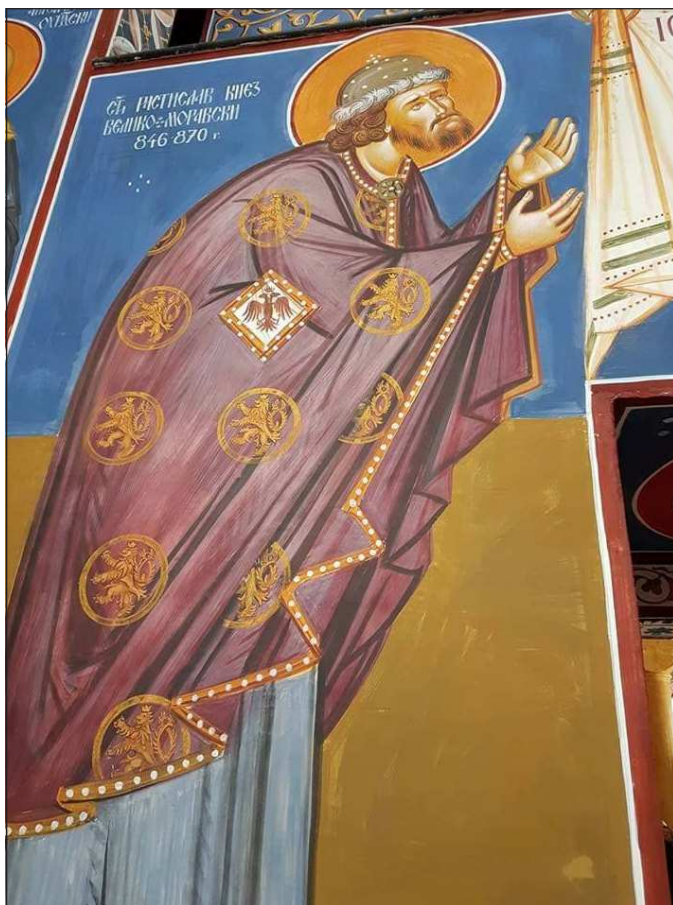

Služba ke knížeti Rostislavovi

(Služba velké večerní s litíjí a liturgie)

Převážná část zde uvedeného textu služby je převzata ze služby připravené dříve ke kanonizaci sv. Rostislava (svatořečen 29. 10. 1994 v Prešově a 30. 10. v Brně; původní stručná služba byla vydána v Pravoslavném vydavatelství 1994). Některé hymny byly mírně upraveny jazykově, jiné zkráceny (zvláště tropar). Dvě úvodní stichiry a litije byly vytvořeny. K tvorbě a úpravám předkládaného znění služby byly použity dochované dobové dokumenty, historická fakta i publikované studie. Především se vycházelo z církevní reflexe života, zbožnosti a významu osobnosti svatého knížete.

Vytvořeno k 25. výročí kanonizace svatého knížete Rostislava (2019)

Služba svatému zbožnému knížeti velkomoravskému Rostislavovi, apoštolům rovnému

Dne 28. října (a 11./24. května)

Na velké večerní službě (s litíjí)

Stichiry na »Hospodine, tobě volám« — na 8

(6. hlas)

PŘIČINIL SE BLAHOVĚRNÝ ROSTISLAV, aby se národy slovanské staly svatyní Boží, na každém místě bylo hlásáno v jejich řeči Evangelium spásy a všude konány svaté bohoslužby, a tak se stal druhým Konstantinem. * Bohem vyvolený panovník a kníže náš píše císaři cařihradskému, že na Moravě už jsme se zřekli pohanství a držíme se zákona křesťanského; nemáme však učitele, jenž by Slované v pravé víře jejich jazykem učil, aby i ostatní národy, až to uzří, napodobily nás. * Proto prosí zbožností osvícený vládce Velké Moravy, aby mu z Byzance poslali biskupa a učitele takového. Pros, Rostislave, stále Boha za lid svůj.

Císař se poradil s patriarchou a vyslali k tobě svaté

bratry soluňské, aby zde položili ruce na pluh a posvátnou orbou svého kázání zúrodnili tvou zemi. * Jejich dílo jsi vzal pod svou ochranu, štědře je zaopatřil a sám sis horlivě víru cyrilometodějskou pravoslavnou osvojil. * Přimlouvej se s nimi, aby země Velké Moravy stále rodily bohaté plody ke sklizni pro Boží Království.

ROZNESLA SE ZVĚST o tvých duchovních snahách, neboť Pán probudil tvé srdce, abys ho hledal, a ukázal ti, že vírou jsme spaseni, ale i dobrými skutky je potřeba sloužit Bohu. * Neboť víra bez skutků je mrtvá a bloudí ti, kteří tvrdí, že Boha znají, avšak svými skutky se ho zříkají. * Ve své starostlivosti o prospěch moravského duchovního vinohradu, jsi chápal, že potřebujeme učitele a pastýře promlouvajícího do duše národa jeho řečí, aby se vyplnilo slovo knih: * „Chváliti budou Pána všechny národy,“ a jinde: „Všichni budou mluvit o velkých skutcích Božích rozličnými jazyky, jak jim dal vykládat Duch Svatý.“ * Na tvé přimluvy ať tentýž Duch osvěcuje mysl národů našich.

Podpořil jsi pravé pastýře a vyhnal ty, kteří jen lahodí uším, ale odvracejí lid od pravdy k bludům a opovážili se nás rozeštvávat tím, že haněli knihy našeho národa. * Pozdvihl jsi vladařskou berlu proti vlkům, které jsi rozpoznal podle špatných plodů jejich pletich. Tak jsme se tenkrát stali opravdovými ctiteli Božími, dítkami našeho Otce nebeského se všemi svatými. * Chraň nás i dnes proti dravým duchovním šelmám vladařským žezlem svým.

ZEMI MORAVSKOU učinil jsi kvetoucí zahradou, v níž dosud neplodná pláňata byla naštěpována na ušlechtilý plodonosný strom pravé Církvě. * Ze sídelního města Cařihradu jsi jako sadaře víry pozval Boha hlásající zvěstovatele slova Evangelia, svaté apoštolům rovné Cyrila a Metoděje. * Přijav je se ctí, svěřil jsi jim zbožné jinochy, aby se vzdělávali v pravoslavném bohosloví a sloužili Kristu u jeho oltářů v chrámech, o jejichž budování jsi pečoval. * Vypros u Boha také nám, kteří ctíme světlou památku tvou, věrný kníže Rostislave, mír a milost velikou.

Z MĚSTA KONSTANTINOVA, z něhož do všech končin země dobrý zákon vychází, jako z mateřského lůna horní síně jeruzalémské, povolal jsi, vyvolený kníže, Duchem Svatým obdařené zvěstovatele pravdy Boží. * Zklamán odmítnutím své prosby u stolce římského, * obrátil ses z Boží prozřetelnosti ke krajinám svatého Ondřeje, prvního Pánem povolaného apoštola, a odtud přijal jsi plnost víry apoštolské. * Pro ni jsi nakonec vytrpěl i věznění i vypálení očí svých a v krutých mučeních trpitelně jsi život dokonal. * Jako vladař jsi podporoval věrozvěstů svaté dílo, jako vězeň za ně trpěl a v mukách pak dosáhl smělosti před Bohem, * nyní můžeš vyprositi u Krista, aby v naší vlasti upevnil pravoslaví a spasil duše naše.

NEPŘÁTELÉ SLOVANŮ a odpůrci díla svatých Cyrila a Metoděje kuli na tebe pomstu. * Nikdy totiž nezapomněli, že jsi naše národy vymanil z jejich temných plánů a vedl lid ke svobodě dítek Božích. * Ďábel rozlícený nad ztrátou mnoha duší na Moravě, připravil ti jako kdysi Kristu nespravedlivý soud a skonání

v mukách. * Mnohotrpící přeslavný vyznavači a budo-
vateli východní slovanské církve, v národě svém roz-
sévači svatého pravoslaví, pros Krista Boha o požeh-
nání zemi moravské, české i slovenské, abychom žili
ve zbožnosti a spaseny byly duše naše.

NÁRODU SVÉMU SLOVANSKÉMU, povolal jsi,
statečný kníže, apoštolům rovné zvěstovatele víry,
Cyrila a Metoděje, kteří lidu tvému přinesli neoceni-
itelnou perlu Království nebeského. * Hledal jsi a na-
lezl, prosil jsi a bylo ti dáno, klepal jsi a bylo ti otevře-
no, proto nyní stojíš před trůnem Krista Boha. * Pra-
vil Pán, že nepřáteli jeho věrných se stanou domácí
jeho a že je budou udávat, hanobit a nespravedlivě
soudit, * a tak bylo i tobě dáno snášet zradu příbuzné-
ho, kruté odsouzení falešnými bratry a posléze do-
svědčit svou vírou i v mukách. * Nyní jsi oslavován se
sborem všech vyznavačů a svědků pravoslavné víry,
a prosíme, aby ses přimlouval u Pána za spasení nás,
kteří zde pracujeme v zahradě Církve Boží.

»Sláva...«

ZMOČÁLŮ POHANSTVÍ, v nichž ďábel vězní
duše lidské, vyvedl tě, kníže Rostislave, Kristus
Pán, mocí Svatého Ducha, který z Otce předvěčně vy-
chází a dary svými svědčí v Synovi. Kdo Pána jako ty
vyznává, utvrzen je na skále víry apoštolské, v kte-
réžto víře upevňuj i nás a všechny pravoslavné Slova-
ny uctívající slavnou tvoji památku.

»I nyní...«

Dogmatik 6. hlasu (»Kdož by nevelebil tebe, přesvatá...«)

Kdož by nevelebil tebe, přesvatá Panno, kdož by neslavil přechistého porodu tvého? Sám jednorozený Syn vyzářívší před věky z Otce vzešel z tebe, čistá, vtěliv se nevýstižně. Jest Bohem dle své podstaty, pro nás stal se i člověkem, nerozděluje se ve dvě osoby, ale vyznáván jest ve dvou nesplývajících přirozenostech. Toho pros, čistá, aby smiloval se nad dušemi našimi.

Paremije

Čtení z třetí knihy Královské

Šalomoun se v přítomnosti celého shromáždění Izraele postavil před oltář Hospodinův, pozdvihl ruce k nebi a řekl: „Hospodine, Bože Izraele, není Boha tobě podobného nahoře na nebi ani dole na zemi. Může Bůh opravdu sídlit na zemi, když nebesa, ba ani nebesa nebes tě nemohou pojmout, natož tento dům, který jsem vybudoval? Hospodine, můj Bože, skloň se k modlitbě svého služebníka a k jeho prosbě o smilování a vyslyš úpění a modlitbu, kterou se tvůj služebník před tebou dnes modlí: Ať jsou tvé oči upřeny na tento dům v noci i ve dne, na místo, o kterém jsi řekl, že tam bude dlít tvé jméno. Vyslyšej modlitbu, kterou se bude tvůj služebník modlit na tomto místě. Vyslyšej prosbu svého služebníka i Izraele, svého lidu, kterou se budou modlit na tomto místě, vyslyšej v místě svého přebývání, v nebesích, vyslyšej a buď milostiv.

(3. / 1. Kral 8,22–23, 27–30)

Čtení z Izaiášova proroctví

Radovati se budu v Hospodinu, zaplesá duše má v Bohu mém, neboť oblékl mne v roucho spasení, pláštěm spravedlnosti přioděl mne, jako ženicha ozdobil mne korunou, jako nevěstu okrášlil mne ozdobami. Nebo jakož země vydává rostliny své, a jako v zahradě vyklíčí, co zde bylo zaseto, tak Hospodin Bůh dá vyrůst spravedlnosti

a slávě své před všemi národy. Kvůli Siónu neumlknu, a pro Jeruzalém si nedopřeji klidu, dokud nevzejde jako záře spravedlnost jeho a spasení jeho nebude svítit pochoďen planoucí. Uzří národy spravedlnost tvou, a všichni králové budou hledět na slávu tvou, a nazvou tě jménem novým, které vyřknou ústa Hospodinova. Nadto budeš korunou slávy v ruce Hospodinově, a diadémem královským na dlani Boha svého. Nebudou tě už více prohlašovat za opuštěnou, a země tvá nebude více nazývána pustinou. Dají ti jméno „oblíbená“ a zemi tvé budou říkat „provdaná“; protože má v tobě Hospodin zalíbení, a zemi tvou pojal za manželku svou. Jako se jinoch žení s pannou, tak se tví synové ožení s tebou, a jakou má radost ženich z nevěsty, tak radovati se bude z tebe Bůh tvůj. (*Isai 61,10 – 62,5*)

Z Izaiášova proroctví čtení

Skvěj se, skvěj se, Jeruzaléme, neboť vzešlo ti světlo a zazářila sláva Páně nad tebou! Neboť hle, tma pokrýje zem a mrákota národy, ale nad tebou se zjeví Pán a nad tebou bude možno vidět jeho slávu. Králové budou chodit v tvém světle a pohané z východu v tvém jasu. Rozhlédni se kolem a uvidíš své shromážděné děti! Přijdou z daleka všichni tvoji synové a přinesou na ramenu tvé dcery. Podíváš se a zaraduješ se, ustrneš a v srdci užasneš, když přivalí se k tobě mnozí od moře, pohané i lidé. Přijdou k tobě stádce velbloudů, nahrnou se k tobě velbloudi madiánští a gefarští, přijdou všichni ze Sáby a přinesou ti zlato a kadidlo, přinesou ti drahé kamení a zvěstují spásu od Pána. Sejdou se u tebe všechny kedarské ovce, přijdou k tobě skopci Nabeotští, budou však dáni k příjemné oběti ne mé obětiště a bude oslaven dům mé modlitby. Co je to zač, co se slétávají jako oblak a jako holubice se svými mláďaty: Se mnou je Sion, na mě čekají ostrovy, především ale lodě tharsijské, aby přivezly z daleka tvé děti a s nimi i jejich stříbro a zlato, pro svaté jméno Páně a pro svatého Israele, aby byl slavný. Cizí synové vystavějí tvé zdi a jejich

králové budou stát před tebou. Neboť v svém hněvu jsem tě porazil, a v svém milosrdenství jsem tě miloval. Tvé brány, Jeruzaléme, budou stále otevřeny, ve dne i v noci a nezavrou se, aby byli k tobě dovedeni mocní pohané a přivedeni i jejich králové. Neboť pohané i králové, kteří nebudou sloužiti tobě, zahynou a pohany zastihne zkáza. Slavný Libanon přijde k tobě, s cypřišem a sosnou, také s cedrem, aby proslavil mé svaté místo. A oslavím místo, kde stojí mé nohy. Přijdou k tobě s bázní synové těch, kteří tě snižovali a tebe uráželi a pokloní se šlépějím tvých nohou všichni, kdo tě uráželi a budeš nazván městem Páně, Sionem svatého Israele. Že jsi byl opuštěný a nenáviděný, nebylo, kdo by ti pomohl. Pozvednu tě k věčné radosti, k veselí rodům rodů. Budeš sáti mléko pohanů, vyjíš bohatství králů a poznáš, že já jsem Pán, který tě zachránil a Bůh Israelův, který tě vysvobodil. (60,1–16)

Na litíjí

Gařhradský císař Michal spolu s patriarchou sv. Fótiem odvětil na tvůj list: „Bůh, který prikazuje každému národu dospět k poznání pravdy a dosáhnout vyššího postavení, shlédl na tvoji víru a úsilí. Učinil to nyní v našich letech a zjevil písmena pro váš jazyk, kterých dříve nebylo, ale teprve odnedávna jsou, abyste byli i vy připočtení k národům velikým, kteří Boha chválí svým rodným jazykem.“ A tak ti na tvou žádost, Rostislave, moravský vládce, poslali toho, komu Bůh zjevil písmena pro nás, muže vzácného a pravoslavného, velmi učeného, filosofa. Přijal jsi tento dar větší a hodnotnější nad všechno zlato, stří-

bro a drahé kamení či veškeré jiné pomíjivé bohatství. Svatý kníže Rostislave, přímluvami svými ochraňuj dílo svatých Cyrila a Metoděje.

Učinil jsi, Rostislave, jak tě svatý patriarcha nabádal, když ti napsal: „Usiluj, kníže, směle upevnit toto apoštolské dílo a z celého srdce hledat Boha. Nezapomínej na svůj úkol, který ti byl Bohem svěřen, pečovat o spásu celého společenství, ale všechny povzbuzuj, aby nelenili, nýbrž nastoupili cestu pravdy.“ Moravský kníže Rostislave, přispěj nám shůry, aby se šířilo a budovalo dědictví tvé.

Posílil tě svatý Fótios s císařem, svatý Rostislave, slovy: „Hleď, moravský kníže, přivedeš-li Moravy svým úsilím k poznání Boha, přijmeš za to svou odměnu v tomto i budoucím životě, za všechny duše, které uvěří v Krista, Boha našeho od nyní až na věky. Zanecháš tím svoji světlou památku příštím pokolením podobně jako velký císař Konstantin.“ Proto i my dnešní Moravané, Češi, Slováci a ostatní Slované k tobě voláme: „Svatý kníže Rostislave, pros Boha za nás, moravský a všechen slovanský lid svůj.“

„Sláva...“

Moravský kníže Rostislave, svatý Konstantine Slovanů! Jako kdysi zvítězil císař Konstantin nad nepřáti silou znamení uctívaného kříže, ty jsi vyhnal pohanské modloslužebnictví a demony mocí kříže z Velké Moravy. Jako Konstantin se svou matkou Helenou našli převzácné dřevo, na němž dokonal Pán, a jeho Kříž tím darovali lidu Kristovu, pozdvihující jej nad

světem, podobně i ty jsi vyvýšil Kříž Páně nad Moravou, a daroval tím Slovanům spásonosnou moc Kříže, skrze který Pán zjevil Vzkříšení a přišla spása pokolení křesťanskému. Svatý Rostislave, trpiteli za naši víru, ty jsi vzal na ramena kříž svůj a následoval až k bolestné smrti Krista Pána, který nám ukázal cestu spásy – od kříže ke slavnému Vzkříšení. Nyní v přítomných Otce nebeského, pod trůnem Beránkovým pros za lid svůj, který věrně zachovává pravoslavnou víru tvou a vděčně uctívá památku tvou.

»I nyní...«

Bohorodičen (nedělní na 6. hlas)

Tvůrce a můj Vykupitel...

Stichiry na stichovně

(6. hlas)

NEDBAJE ZLOBY ODPŮRCŮ, hájil jsi proti zákeřným Frankům dítky svého národa. Stal ses mu oporou přepevnou, neporazitelnou.* K lidu svému uvedl jsi Církev apoštolskou, Duchem Svatým naplněnou. I nyní, svatý Rostislave, kníže Velké Moravy, pros Hospodina za lid svůj. * Abychom žili ve zbožnosti, upevnili se v pravdě svatého pravoslaví a spaseny byly duše naše.

Spravedlivý veseliti se bude v Hospodinu a naději svoji skládá na něho.

JAKO TEHDY PO VZKŘÍŠENÍ, KRISTE, v den padesátý vylil jsi na apoštoly své blahodať Svatého Du-

cha v ohnivých jazycích za zvuků vichru, tak jsi učinil i novou Padesátnici v zemi moravské. Pokorného knížete s lidem jeho jsi osvětil, posvětil a moudrost duchovní jim daroval. * Nezavrhuji ani dnes od pravoslavní odstupivší jeho potomky, vyhledej je jako ztracenou ovci, kterou bereš na ramena a navracíš ji k stádcí vyvolených svých. Tak vstupujeme skrze bránu pokání do ráje odpočinout u nohou svého dobrého Pastýře. Kriste Spasiteli, na přímluvy našeho knížete Rostislava přijmi jako milosrdný duše nás všech.

Čestná před Hospodinem jest smrt svatých jeho.

SKVĚJE SE DNES, svatý kníže Rostislave, veleslavná památka tvá v zemích, díky tobě vírou osvěcených, a proto se radují všichni zbožní lidé pravoslavní. * Nejradošněji však plesá slovanská východní církev, která slaví svátek, těšíc se z plodů setby svatých Cyrila a Metoděje. * Rodní bratři, evangelia Kristova zvěstovatelé a naši apoštolé přišli z východu na tvé pozvání a přinesli nám poklady víry, kterou získávají spásu duše naše.

„Sláva...“

(6. hlas)

SHŮRY OSVĚCUJE KRISTUS PÁN LID SVŮJ, ukazuje mu bránu spásy, která se otevírá v Pravoslaví. Jakožto velkomoravský vládce, Rostislave, pozváním svatých Cyrila a Metoděje jsi započal veliké dílo budování slovanské východní církve, ve které jsme naší řečí učeni Evangelium, uvádění do pravoslavné víry a sloužíme byzantské bohoslužby. Postaral ses,

aby se otevřela cesta spásy pro lid Bohem ti svěřený, jako vládce Moravy i nyní starostlivě pečuj shůry, abychom také my mohli kráčet stezkou Evangelia. * Abychom jako ty, kníže Rostislave, otevřeli duše své zbožnosti, srdce si nechali naplnit blahodati Ducha Svatého. Posílen od Pána statečně jsi bránil pravoslavnou víru a dílo svatých Cyrila a Metoděje. Nás, jako tenkrát lid svůj moravský, vyučuješ příkladem svým. Chraň národy slovanské svou udatnou pravici proti světským pokušením a útokům démonů doby naší.

»I nyní...«

Bohorodičen

Bohorodice, tys réva pravá, z níž nám vyrostl plod Života. K tobě se modlíme: Pros, Vládkyně, se všemi svatými apoštoly, aby se smiloval nad dušemi našimi.

Tropar

(6. hlas)

Prvý mezi knížaty * národa svého, * Bohem byv nabádán * zatoužil jsi zanechat sloužení modlám ❖ a v pravé víře * poznávati Boha živého * prozřetelně pečujícího * o lid svůj. ❖ Moravský kníže Rostislave, * požehnán jsi byl světcí Cyrilem a Metodějem, * kteří velikou lásku projevili k lidu slovanskému, * pros za nás v příbytcích Otce nebeského, ❖ aby spasil duše naše.

Na liturgii

Tropar

(Viz závěr večerní)

Kondak

(6. hlas — stichirový)

elým srdcem svým i duší * Boha sis zamiloval. ❖
 Pozval jsi z Konstantinopole moudré učitele, *
 přinášející na Moravu víru pravoslavnou, ❖ kteří na-
 učili lid tvůj zákonu Božímu * a Evangeliu pře-
 loženému do řeči slovanské. ❖ Z jejich knih pak i my
 vzdělání jsouce, * Bohu díky vzdáváme, ❖ že nezů-
 stali jsme v nevědomosti, * ale poučení jsme, co je
 vůle Boží ❖ a jak spasiti duše své * pro nekonečný
 život v nebesích ❖ na přímluvy tvé, * kníže
 Rostislave.

Prokimen

(4. hlas) (Ž 44,8 a 18)

Miluješ spravedlnost, a nenávidíš bezbožnosti, **I**
 protož pomazal tě Bůh tvůj olejem veselí nad společ-
 níky tvé.

Verš: Přepásej se mečem při bedrech svých, reku udat-
 ný, přepásej se krásou a dobrotou svou, do boje vyjeď,
 a uspěješ. Kraluj pro pravdu, mírnost a spravedlnost.

Apoštol: Gal 1,1–11 nebo Řím 8,13–19

Zřejmě nejstarší zobrazení sv. Rostislava ve starobylé znojemské rotundě sv. Kateřiny (pochází nejpozději z r. 1134, možná je ještě starší). Symbolická tzv. „oráčská scéna“, ve které kníže povolává sv. Cyrila a Metoděje k pluhu. Jde o použití podobenství z evangelia – pluh je symbolem misionářské činnosti, zúrodnění země národa pro Boží setbu.

Alleluja (6. hlas)

1. verš: Vyvýšil jsem vyvoleného z lidu svého.
2. verš: Neboť ruka má ho zaštití a rámě mé ho upevní.

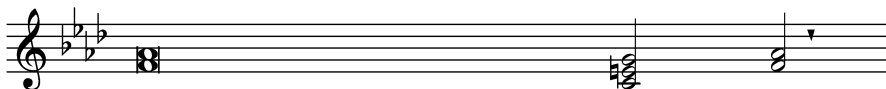
Evangelium: Jan 10,1–9

Ke svatému přijímání

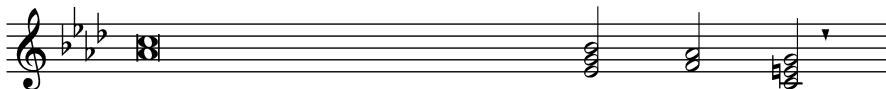
V paměti věčné bude spravedlivý, pověsti špatné nemusí se bát. Alleluja (3×). (*Žalm 111.*)

Příloha s notací

Tropar sv. Rostislavovi

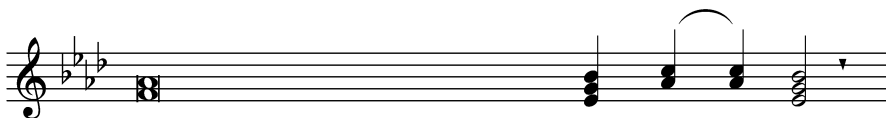

1. Prvý mezi kní-	ža - ty	➔
2. a v pravé	ví - ře	
3. Moravský kníže Rosti-	sla - ve,	

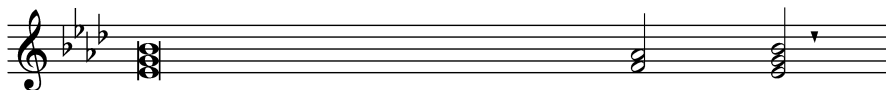
1. Bohem byv	na - bá - dán	➔
2. prozřetelně peču-	jí - cí - ho	
3. kteří velikou lásku projevili k lidu slo-	van - ské - mu,	

Kondak sv. Rostislavovi

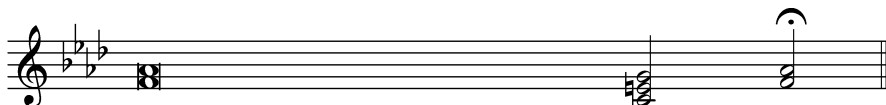

1. Celým srdcem svým	i du - ší	➔
2. Pozval jsi z Konstantinopole moudré u-	či - te - le	
3. kteří naučili lid tvůj záko-	nu Bo - ží - mu	
4. Z jejich knih pak i my vzdělá-	ni jsou - ce,	
5. že nezůstali jsme v ne-	vě - do - mos - ti,	
6. a jak spasi-	ti du - še své	
7. na pří-	mlu - vy _____ tvé,	

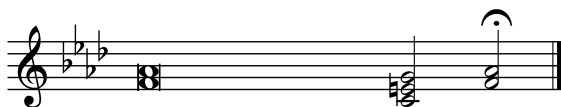
(6. hlas – troparový)

1. národa	své - ho,
2. poznávati Boha ži-	vé - ho
3. požehnán jsi byl světci Cyrilem a Meto-	dě - jem,

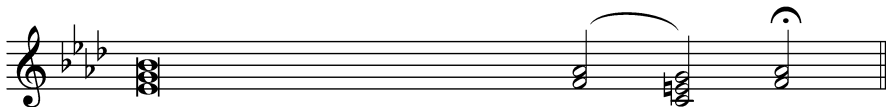

1. zatoužil jsi zanechat sloužení	mod - lám
2. o	lid svůj.
3. pros za nás v příbytcích Otce nebe-	ské - ho,

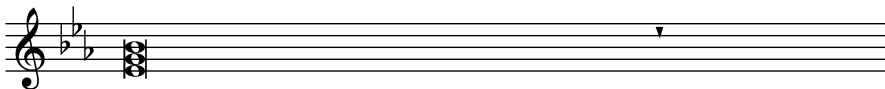
3. aby spasil duše	na - še.

(6. hlas – stichirový)

1. Boha sis za-	mi - lo - val.
2. přinášející na Moravu víru pra-	vo - slav - nou,
3. a Evangelium přeloženému do řeči	slo - van - ské.
4. Bohu díky	vzdá - vá - me,
5. ale poučení jsme, co je vůle	Bo - ží
6. a pro nekonečný život v	ne - be - sích
7. svatý kníže Rosti-	sla - ve.

Prokimen

Miluješ spravedlnost, a nenávidíš bezbožnosti,

Poznámka o typikonu služby ke sv. Rostislavovi Moravskému

Hlavní svátek sv. Rostislava (846—870) připadá na den **28. října** (soudhlasně dle občanského i církevního kalendáře). Na **11. května** (dle občanského kalendáře **24. května**) připadá menší svátek – společně s památkou sv. Metoděje a Cyrila.

Sv. Rostislav je oslavován jako **svatý panovník, který přivedl svůj lid ke křesťanské víře** (podle tradice mají titul „apoštolům rovný“). Zároveň je „vyznavač“, což znamená, že pro pravoslavnou víru byl pronásledován, mučen, zmrzačen a trpěl, ale nebyl při tom zabit (protože však zemřel ve vězení, může být nazván mučedníkem).

Služba sv. Rostislavu je koncipována jako svátek velkého světce, který můžeme v hierarchii důležitosti svátečních dnů zařadit mezi ty, které jsou v bohoslužebných knihách označeny ✚ (křížkem bez půlkruhu), což odpovídá oslavě svátku významného místního světce (takto jsou např. i v Ruské církvi označeny dny slavných ruských svatých). Dle bohoslužebné ústavy (typikonu) pravoslavné církve to znamená službu s polyelejem a je-li to vůle představeného, může být i s bděním, resp. **velká večerní s litíjí** (kde je chrám zasvěcen tomuto světcovi, mělo by bdění jistě být; hymny pro jitřní bohoslužbu však zatím nejsou). Zcela jistě se však předpokládá liturgické uctění svátku sv. Rostislava velkou večerní s litíjí a žehnáním chlebů, což se koná v předvečer svátečního dne. Všechny k tomu náležející stichiry jsou zde k dispozici.

V předvečer dne svátku sv. Rostislava se u nás na velké večerní koná pouze služba sv. Rostislavovi. * **Na večerní** se slouží takto:

Je-li zároveň předvečer neděle, pak stichiry na „Hospodine, k tobě volám“ na 10; nejprve bereme z oktoichu (dle nastupujícího hlasu) tři stichiry nedělní, jednu východní (Anatoliovu). Po těchto čtyřech neděl-

Protož pomazal tě Bůh tvůj olejem ve - se - lí

nad spo - leč - ní - ky tvé.

ních stichirách bereme z této služby šest prvních stichir svatému Rostislavovi. • Není-li předvečer neděle, stichiry na „Hospodine, k tobě volám“ na 8, což vyžaduje první zde uvedenou stichiru číst dvakrát. • „Sláva“ sv. Rostislavovi. Po „I nyní“ se (není-li předvečer neděle) zpívá bohorodičen – dogmatik dle hlasu „Slávy“ (čili 1. nedělní bohorodičen z oktoichu dle hlasu, na který se zpívala předcházející stichira). Je-li předvečer neděle, tak místo toho dogmatik příslušného nastupujícího hlasu. Vchod s kadidlem. • Prokimen dle dne v týdnu a tři paremie čtené obvykle panovníkům (jsou zde uvedeny). • Litijní stichiry jak jsou zde uvedeny včetně „Sláva“. Po „I nyní“ zpívát bohorodičen tam uvedené. • Stichiry na stichovně: je-li předvečer neděle, berou se stichiry nedělní, pak „Sláva“ sv. Rostislavovi a po „I nyní“ nedělní bohorodičen na stichovně podle nastupujícího hlasu; • není-li předvečer neděle, čtou se všechny tři stichiry na stichovně sv. Rostislavovi, pak „Sláva“ sv. Rostislavovi, pak „I nyní“ a bohorodičen na stichovně nedělní dle hlasu „Slávy“ (tedy z oktoichu dle hlasu předcházející stichiry). • Tropary po Otčenáši při požehnání chlebů: je-li předvečer neděle, pak „Raduj se, Bohorodice Panno“ (dvakrát) a tropar sv. Rostislavovi (jednou) [tak je to dle typikonu pro službu celého bdění (tj. večerní s jitřní); **koná-li se však jen velká večerní s litíjí bez bdění** (tj. bez jitřní), pak tropary v předvečer neděle takto: nedělní, sv. Rostislavovi, „Raduj se, Bohorodice Panno“]. Jestli se z nějakých důvodů nekonala litije, ale slouží se jen velká večerní bez požehnání chlebů, pak v předvečer neděle tropary: nedělní, „Sláva“, sv. Rostislavovi, „I nyní“, propustný (tj. závěrečný) bohorodičen z oktoichu dle hlasu nedělního troparu. • Není-li předvečer neděle, tedy při požehnání chlebů tropar sv. Rostislavovi (dvakrát), pak „Raduj se, Bohorodice Panno“ (jednou). Jestli se z nějakých důvodů nekonala litije, ale slouží se jen velká večerní bez požehnání chlebů, pak tropary tyto: sv. Rostislavovi, „Sláva... I nyní...“ propustný (tj. závěrečný) bohorodičen z oktoichu dle hlasu troparu sv. Rostislava.

Píseň ke svatému knížeti Rostislavovi

Text písně vznikl v Brně.

Zpívá se hlavně při liturgii k svátku nebo při procesí.

Refrén se opakuje po každé sloce (možno vždy dvakrát) ➔

- 1 Sva - tý kní - že Ros - ti - sla - ve, tě ve - le - bí - me.
 2 Věr - ný lid tvůj pra - vo - slav - ný sla - ví te - be dnes,
 3 Ty jsi slo - van - ské - mu li - du Kri - sta zvěs - to - val,

- 1 Pros u Bo - ha za náš ná - rod, te - be pro - sí - me.
 2 pro - sí po - moc on u te - be na - ší Mo - ra - vě.
 3 slo - van - ským rod - ným — ja - zy - kem jej o - sla - vo - val.

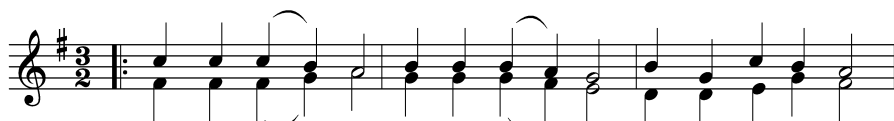

- 4 Pro - žils vel - ké u - tr - pe - ní pro Bo - ží slá - vu.
 5 Za svůj ná - rod svo - jí ví - ru tys ži - vot svůj dal,

- 4 Pro - sils Bo - ha za svůj ná - rod, Vel - kou Mo - ra - vu.
 5 Kní - že sva - tý Ros - ti - sla - ve, pros Bo - ha za nás!

Refrén písně

R: Sva - tý kní - že Ros - ti - sla - ve, po - hled' na lid svůj,

R: za mo - rav - ský ná - rod v ne - bi vždyc - ky o - ro - duj!

* Pokud je chrám zasvěcen sv. Rostislavovi a jeho svátek připadne na neděli, koná se vše, jak je uvedeno výše. Na liturgii: prokimen, apoštol, evangelium a zpěv ke svatému přijímání se berou jen Rostislavovi.

☞ Tropary při žehnání chlebě se zpívají bez »Sláva...« »I nyní...«

☞ Služba dalším svatým, kteří mají toho dne památku, se může konat např. na malé večerní před velkou večerní.

* Na liturgii (v chrámě zasvěceném některému svatému, tj. nikoliv svátku Páně či Bohorodice). Je-li neděle – tropary na malém vchodu: nedělní (může i nemusí být i chrámu) a Rostislavovi. Kondak nedělní (chrámu), »Sláva...« kondak Rostislavovi, »I nyní...« „Nezahanbitelná zastánkyně...“ (Pokud je chrám zasvěcen svátku Bohorodice, pak se jeho kondak vždy přesouvá na závěr a zpívá se místo „Nezahanbitelná zastánkyně“). Prokimen, apoštol, evangelium a zpěv ke svatému přijímání – nedělní a Rostislavovi. ☞ Není-li neděle: začátek liturgie a blahoslavenství jako v neděli. Tropary na malém vchodu: chrámu a Rostislavovi. Kondaky: chrámu, »Sláva...« Rostislavovi, »I nyní...« „Nezahanbitelná zastánkyně...“ (Je-li chrám zasvěcen Bohorodici, pak se místo kondaku „Nezahanbitelná zastánkyně...“ vždy bere kondak chrámu, který se tudíž přesouvá na závěr zpěvu kondaků.) Prokimen, apoštol, evangelium a zpěv ke svatému přijímání – Rostislavovi.

* Zvláštní typikonální případ: je-li chrám zasvěcen sv. Rostislavovi a jeho svátek připadne na neděli, slouží se téhož dne večerní s opuštěním chrámového svátku. Postup večerní je jako u tzv. „všednodenní“. Stichiry se berou takto: na prvních stichirách se berou nejprve 3 stichiry sv. Rostislavovi a pak 3 stichiry svatému následujícího dne. „Sláva“

Rostislavovi. „I nyní“ dogmatik dle hlasu „Slávy“. Vchod není. Světlo tiché. Prokimen dne. Paremije se neberou. Hned následuje: „Dejž, Hospodine, abychom večer tento...“ a poté prosebná ektenie. Litije není. Stichiry na stichovně – Rostislavovi. „Sláva“ Rostislavovi. „I nyní“ nedělní bohorodičen dle hlasu Slávy. Tropary po Otčenáši: Rostislavovi. „Sláva“ a tropar svatému následujícího dne. „I nyní“ nedělní propustný bohorodičen dle hlasu Slávy. Následuje ektenie a propuštění. (Opuštění chrámového svátku se nekoná, je-li následujícího dne svátek nebo památka svátce s polyjelejem nebo bděním, což není případ ani jednoho z obou termínů svátku sv. Rostislava.)

Poznámka k typikonu

Významnost svátku sv. Rostislava pro naši místní pravoslavnou církev v českých zemích a na Slovensku je určena tím, že se jedná o historicky první z řady světeckých osobností sboru našich pravoslavných nebeských ochránců. Tyto místní pravoslavné svaté, v čele se sv. Rostislavem a sv. Cyrilem a Metodějem, považujeme za nejvýznamnější osoby těchto krajín. Proto mu náleží oslava na velké večerní s litijí či s bděním, jak to odpovídá zařazení liturgického uctívání největších místních světců v hierarchii církevních svátků.

Stichiry je možno číst i při liturgii před svatým přijímáním (čtou se, jak jdou za sebou, bez meziveršů, bez „Sláva... I nyní...“, bez hymnů z oktoichu a bez paremijí).

Použité ilustrace – ikonografická zobrazení sv. Rostislava

- 1 str. obálky – ikona Jany Baudišové (2016, Jihlava)
- 2. str. obálky – soudobá freska v Černé Hoře
- 15. str. – Freska v rotundě sv. Kateřiny, Znojmo (viz popiska)
- 23. str. (3. str. obálky) – nahoře – kresba pro pohlednici (J. Baudišová zač. 90. let). — 23.str. (3. str. obálky) – dole – ikona ze Slovenska
- 24. str. (4. str. obálky) – nahoře – kanonizační ikona; kníže s listinou dopisu pro byzantského císaře, chrámem jako symbolem panovníka, který se přičinil o christianizaci svého lidu, a s třemi poudy živé vody víry napájající tři národy jeho státu (k svatořečení v r. 1994 připravil L. Kupec)
- 24. str. (4. str. obálky) – dole – kníže Rostislav vítá soluňské bratry a byzantské věrozvěsty sv. Cyrila (Konstantina) a Metoděje na Moravě (ikona z dílny monacha Amvrosia v monastýru sv. Nikodima, Pentalofos, Řecko; zhotoveno pro chrám sv. Cyrila a Metoděje v Soluni; asi 2010)

Články o sv. Rostislavovi a o jeho svatořečení viz na:

www.orthodoxia.cz/c_m/

download.pravoslavi.cz

